NORAKSTS

Lieta Nr.C30440709
SKC-488/2013

SPRIEDUMS

Rīgā 2013.gada 29.novembrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts šādā sastāvā:

senatore referente A.Vītola

senatore V.Cīrule

senators V.Jonikāns

izskatīja rakstveida procesā MSIA „Topo Centrs" administratores kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 8.februāra spriedumu MSIA „Topo centrs" prasībā pret UAB „AG Trade" par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] MSIA „Topo centrs" administratore 2009.gada 18.jūnijā cēlusi prasību tiesā pret Lietuvas uzņēmumu UAB „AG Trade" par parāda Ls 99 877,75 piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīts, ka 2008.gada 17.septembrī SIA „Topo centrs" kā pārdevēja un UAB „AG Trade" kā pircēja noslēdza divus pirkuma līgumus par transportlīdzekļu Audi S6 (valsts reģistrācijas numurs 01LT) un Mercedes Benz CL500 (valsts reģistrācijas numurs GN7392) atsavināšanu par kopējo pirkuma summu Ls 99 877,75. Saskaņā ar minēto līgumu 2.2.punktu pirkuma maksu, pamatojoties uz pārdevējas izrakstītu rēķinu, pircējai bija pienākums iemaksāt pārdevējas kontā kredītiestādē piecu darba dienu laikā pēc līgumu parakstīšanas dienas, kas netika izdarīts. Par parāda esamību pircējai atgādināts 2009.gada 9.aprīļa paziņojumā, taču parāds nav samaksāts.

SIA „Topo centrs" pasludināta par maksātnespējīgu ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2008.gada 14.novembra spriedumu, par maksātnespējas iestāšanās dienu noteikts 2008.gada 24.oktobris.

Ievērojot minēto, MSIA „Topo centrs" administratore lūgusi piedzīt no atbildētājas prasītājas labā parādu Ls 99 877,75.

Prasība pamatota ar Civillikuma 1587.pantu un Padomes Regulas (EK) Nr.44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 2.iedaļas 5.panta l.punkta a) apakšpunktu.

[2] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2010.gada 13.septembra spriedumu MSIA „Topo centrs" prasība noraidīta.

[3] Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā sakarā ar prasītājas apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2012.gada 8.februāra spriedumu prasību noraidījusi.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Prasītāja prasību pamatojusi ar apstākli, ka atbildētāja nav izpildījusi saistības pēc 2008.gada 17.septembra pirkuma

līgumiem, jo samaksu par nopirktajām automašīnām, kopsummā Ls 99 877,75, nav veikusi.

Savukārt atbildētāja norādījusi, ka pēc pušu mutiskas vienošanās samaksu par automašīnām ir veikusi ar norēķinu savstarpējo ieskaitu, jo prasītājai bija prasījuma tiesības pret atbildētāju pēc 2008.gada 17.septembra automašīnu pirkuma līgumiem par kopējo summu Ls 99 877,75, bet atbildētājai bija prasījuma tiesības pret prasītāju par tai piegādātajām precēm Ls 2 487 116,69 atbilstoši 2006.gada 22.novembra distribūcijas līgumam. Minēto apstiprina Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2008.gada 14.novembra spriedums, kurā konstatēts, ka SIA „Topo centrs" nav nokārtojusi parāda saistības pret UAB „AG Trade" par summu Ls 2 366 784,15.

Tādējādi secināms, ka pusēm ieskaita veikšanas brīdī bija abpusēji prasījumi.

[3.2] Pušu vienošanos par ieskaitu apliecina savstarpējo norēķinu salīdzināšanas akti, atbilstoši kuriem par laiku no 2008.gada 16.septembra līdz 2008.gada 6.oktobrim atbildētājai parāda saistības pret prasītāju nav.

Automašīnu pirkuma līgumu 3.1.punktā puses pielīgušas, ka pārdevēja nodod pircējai automašīnu un pircēja iegūst īpašuma tiesības uz transportlīdzekli trīs darba dienu laikā pēc līguma summas saņemšanas dienas.

Lietā nepastāv strīds, ka automašīnas pēc pirkumu līgumu noslēgšanas (t.i., 2008.gada 17.septembrī) nodotas atbildētājai, ko apstiprina arī CSDD 2010.gada 16.decembra izziņa par transportlīdzekļu reģistrāciju, no kuras redzams, ka 2008.gada 17.septembrī, pamatojoties uz SIA „Topo centrs" pilnvarotās personas /pers. D/ iesniegumu, minētie transportlīdzekļi noņemti no uzskaites izvešanai no Latvijas.

[3.3] Civillikuma 1852.pants noteic, ka parādnieka pretizpildījums nedzēš viņa parādu pats no sevis, bet tikai tad, kad viņš to tieši licis priekšā šim nolūkam.

Tādējādi pamatots ir atbildētājas arguments, ka prasītāja, nododot automašīnas atbildētājai, uzskatījusi, ka, veicot ieskaitu, atbildētāja pirkuma maksu par automašīnām ir samaksājusi. Pretējā gadījumā, nesaņemot maksu par atsavinātajām automašīnām, prasītājai nebija iemesla nodot tās atbildētājai. Ņemams vērā arī apstāklis, ka prasītāja atbildētājai jau bija parādā vairākus miljonus, līdz ar to tobrīd bija pietiekams pamats veikt automašīnu pirkuma maksas ieskaitu. Prasītājas parādu atbildētājai apliecina arī MSIA „Topo centrs" administratores sastādītais gada pārskats. Līdz ar to prasītājas norāde, ka lietā nav pierādījumu ieskaita esamībai un automašīnu pirkuma maksas samaksai, noraidīta kā nepamatota.

Prasītāja, nododot automašīnas uzreiz pēc pirkuma līgumu noslēgšanas atbildētājai, samaksu par tām ir saņēmusi, veicot savstarpēju norēķinu saskaņā ar 2008.gada 6.oktobrī sastādīto un pušu pārstāvju parakstīto savstarpējo norēķinu salīdzināšanas aktu. Savukārt argumenti apelācijas sūdzībā, kuros prasītāja norādījusi uz likuma „Par grāmatvedību" normu piemērošanu, nav apspriežami, jo konkrētajā situācijā strīds starp pusēm par parāda esamību un tā apmēru nepastāv.

[4] Kasācijas sūdzību par šo spriedumu iesniegusi MSIA „Topo Centrs" administratore, lūdzot spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai, minot šādus argumentus.

[4.1] Nepareizi piemērotas Civillikuma 1846., 1852.panta normas par ieskaita izlietošanas kārtību, kļūdaini secinot, ka starp pusēm veikts ieskaits. Proti, tiesa, atsaucoties uz Civillikuma 1852.pantu, pierādījumus, kas apliecinātu, ka atbildētāja savu pretprasījumu tieši likusi priekšā ieskaitam, nav norādījusi. Tiesa nav pat konstatējusi, konkrēti kāds atbildētājas pretprasījums ir dzēsts, vien norādot, ka tas izriet no 2006.gada 22.novembra distribūcijas līguma. Tādējādi pārkāpti Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas noteikumi par sprieduma motivāciju.

Prasītājas ieskatā, tiesai, nenorādot konkrētu atbildētājas pretprasījumu, piemērot Civillikuma 1846. un 1852.pantu par ieskaita veikšanu nebija pamata. Turklāt Civillikuma 1854.panta izpratnē, lai, prasījums tiktu dzēsts, jākonstatē, ka, pirmkārt, ieskaits ir likts priekšā pienācīgā kārtā, otrkārt, ka tas ir atzīts. Taču lietā šādi apstākļi nav konstatēti.

[4.2] Tiesa nav devusi savu vērtējumu MSIA „Topo Centrs" administratores 2009.gada 23.februāra (*sūdzībā 31.janvāra*) lēmumam par UAB „AG TRADE" kreditora prasījumu, kurā nolemts UAB „AG Trade" kreditora prasījumu par summu Ls 2366784,15 neatzīt. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka ieskaits ir atzīts.

[4.3] Spriedumā pastāv pretrunas par tiesas konstatētā ieskaita veikšanas brīdi, jo sprieduma 4.lappusē norādīts, ka ieskaits veikts, automašīnas nododot 2008.gada 17.septembrī, savukārt 5.lappusē minēts, ka ieskaits (norēķins) veikts 2008.gada 6.oktobrī.

[4.4] Pārkāpta Civilprocesa likuma 97.panta trešā daļa, jo tiesa, secinot, ka ieskaits veikts 2008.gada 17.septembrī, ko apstiprina fakts, ka šajā datumā CSDD veikta abu transportlīdzekļu noņemšana no uzskaites izvešanai no Latvijas, nav norādījusi, kādēļ tā pierādījumiem par darbībām CSDD devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu -tajā pašā datumā (2008.gada 17.septembrī) parakstītajiem pirkuma līgumiem, kuru 2.2.punktā nepārprotami norādīts, ka pirkuma maksa ir jāsamaksā, pārskaitot to uz pārdevējas kontu, un nekas nav teikts par ieskaitu. Tātad puses līgumu noslēgšanas laikā, zinot par savām saistībām, bija vienojušās par samaksas veikšanu, pārskaitot pirkuma maksu uz pārdevējas kontu kredītiestādē.

[5] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību UAB „AG Trade" pilnvarotā pārstāve zvērināta advokāte Larisa Sokolova norādījusi argumentus, kuru dēļ uzskata kasācijas sūdzību par nepamatotu un lūdz to noraidīt.

Motīvu daļa

[6] *Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to noteic Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka spriedums atceļams.*

[6.1] Atbilstoši Civillikuma 1846.pantam ar ieskaitu jāsaprot prasījuma dzēšana ar pretprasījumu.

Ieskaita veikšanai ir vajadzīgs parādnieka skaidri izteikts priekšlikums segt viņa parādu ar konkrēti norādītu pretprasījumu un Civillikuma 1852.pantā tas norādīts šādi: „Parādnieka pretprasījums nedzēš viņa parādu pats no sevis, bet tikai tad, kad viņš to tieši licis priekšā šim nolūkam".

Tiesai, nenodibinot, ka UAB „AG Trade" izteikusi gribu dzēst tās parādu pēc 2008.gada 17.septembra pirkuma līgumiem ar konkrēti norādītu pretprasījumu, nebija pamata piemērot Civillikuma 1852.pantu, kā tas pareizi norādīts kasācijas sūdzībā.

Atbildētājas pārstāve paskaidrojumos, iebilstot pirkuma maksas Ls 99 877,75 piedziņai, norādījusi, ka SIA „Topo centrs" prasījums dzēsts ar ieskaitu, kā rezultātā SIA „Topo centrs" parāda saistības samazinātas par EUR 166 951,08, bet UAB „AG Trade" parāda saistības par EUR 142 113,23 jeb Ls 99 877,75 *(sk. lietas 20.lpp.).* Tiesa piekritusi atbildētājas argumentiem par notikušo ieskaitu, tomēr no sprieduma nav saprotams, kāpēc SIA „Topo centrs" saistības samazinātas par EUR 24 837,85 vairāk nekā UAB „AG Trade" bija parāds prasītājai, jo atbilstoši Civillikuma 1846.pantā ietvertajam skaidrojumam ieskaits ir prasījuma dzēšana ar pretprasījumu.

[6.2] Civillietu tiesas kolēģija atzinusi, ka starp pusēm pastāvēja mutiska vienošanās par savstarpējo prasījumu dzēšanu ar ieskaitu.

Civillikuma 1854.pants noteic, ka ar pienācīgā kārtā priekšā liktu un atzītu ieskaitu prasījums tiek dzēsts, pilnīgi vai pa daļai, tāpat kā ar samaksu, ar visiem blakus prasījumiem (1842.p.), un proti, no tā laika, no kura tam stāvējis pretim pretprasījums kā ieskaitāms. Ieskaits var notikt gan pusēm vienojoties (līgumiski), gan Civillikuma 1847.pantā norādītajos gadījumos ar vienpusēju gribas izpaudumu.

Tiesību doktrīnā norādīts, ka gadījumos, kad atļauts vienpusējs ieskaits (Civillikuma 1847.p.), ar paziņojumu („priekšā likšanu") pietiek, lai ieskaitu atzītu par notikušu, savukārt citos gadījumos nepieciešams, lai pretējā puse ieskaitu atzītu *(K. Torgāns. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata.-Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 270.lpp.)*.

Uz SIA „Topo centrs" attiecas likums „Par grāmatvedību", kura 2.panta otrajā teikumā noteikts, ka grāmatvedībā uzskatāmi atspoguļojami visi uzņēmuma saimnieciskie darījumi, kā arī katrs fakts vai notikums, kas rada pārmaiņas uzņēmuma mantas stāvoklī. Savukārt saskaņā ar minētā likuma 7.panta pirmo daļu grāmatvedības reģistros nedrīkst izdarīt ierakstus, kas nav pamatoti ar attaisnojuma dokumentiem, apliecinot uzņēmuma saimnieciskā darījuma esamību, un kuros nav ietverti vismaz šajā normā norādītie rekvizīti un informācija par saimniecisko darījumu (..).

No minētā nepārprotami izriet, ka, lai konstatētu, ka SIA „Topo centrs" ir atzinusi debitora parāda Ls 99 877,75 dzēšanu ar ieskaitu, atbilstoši likuma „Par grāmatvedību" prasībām jābūt attiecīgam dokumentam, kas to apliecina, taču lietas materiālos tāds nav atrodams.

Par prasījuma dzēšanu ar ieskaitu atbildētājas pārstāve pirmo reizi norādījusi paskaidrojumos prasības pieteikumam, kas sagatavoti 2009.gada 10.septembrī *(sk. lietas 20.-21.lpp.).*

Tiesas ieskatā, apliecinājums ieskaitam ir 2008.gada 16.septembra un 2008.gada 6.oktobra savstarpējo norēķinu salīdzināšanas akti, jo no tiem redzams, ka atbildētājai parāda pret SIA „Topo centrs" nav. Tomēr no tiem nevar izsecināt, kādi norēķini, pamatojoties uz kādiem dokumentiem, un par kādu laika posmu salīdzināti, arī nekādas norādes par veikto ieskaitu nav. Turklāt apelācijas instances tiesas sēdē atbildētājas pārstāve paskaidrojusi, ka nav precīzi nosakāms, uz kura līguma pamata tika veikts ieskaits, pierādīt, ka ieskaits veikts par automašīnu iegādi vai par saistībām, kas izriet no distribūcijas līguma, nevar (*sk. tiesas sēdes protokolu lietas 160.lpp.).* Cita starpā 2008.gada 16.septembra akts sastādīts vēl pirms pirkuma līgumu noslēgšanas un tādējādi tajā atbildētājas parāds par nopirktajām automašīnām nemaz nevarēja tikt atspoguļots.

No skaidrojuma Civillikuma 1846.pantā un 1854.pantā izriet, ka ieskaita veikšanai prasījumiem jābūt abpusīgiem, pretēji vērstiem, turklāt tādiem, par kuru pamatotību pusēm nav strīda.

Turpretim no lietas materiāliem redzams, ka prasītāja izvirzījusi iebildumus par UAB „AG Trade" prasījuma pret SIA „Topo centrs" derīgumu ieskaitam, jo apšauba tā pastāvēšanu vispār. Proti, minētajos salīdzināšanas aktos prasītājas parādu EUR 3 538 848,23 un EUR 3 371 897,15 atbildētāja pamatojusi vienīgi ar 2006.gada 22.novembra distribūcijas līgumu, saskaņā ar kuru atbildētāja apņēmusies pārdot sadzīves lietošanas elektronikas preces prasītājai. Atbilstoši šā līguma 3.6.punktam UAB „AG Trade" piegādāto preču pieņemšanu fiksē distributora (prasītājas) pārstāvis ar parakstu PVN faktūrrēķinā un šīs preces jāapmaksā 60 dienu laikā pēc preču nodošanas distributoram saskaņā ar rēķinā norādītajām cenām. Taču lietas materiālos nav atrodams neviens faktūrrēķins, kas apliecinātu šo preču piegādi prasītājai saskaņā ar minēto distribūcijas līgumu. Uz šāda SIA „Top Centrs" parāda saistību pret atbildētāju attaisnojuma dokumenta neesamību prasītājas grāmatvedības dokumentos tieši tika norādīts apelācijas sūdzībā. Distribūcijas līguma izpildi apliecinošo dokumentu neesamība bija arī iemesls, kādēļ atbildētājas (piegādātājas) kreditora pretenziju par Ls 2366784,15 administratore noraidīja pilnīgi. Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2009.gada 25.marta lēmumu UAB „AG Trade" sūdzība par administratores lēmumu noraidīta, prasību savu iespējamo tiesību aizsardzībai atbildētāja nav cēlusi.

Tiesas secinājums, ka atbildētājai ieskaita veikšanas brīdī pret SIA „Topo centrs" bija prasījuma tiesības saskaņā ar 2006.gada 22.septembra distribūcijas līgumu, pamatots ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2008.gada 14.novembra spriedumu, ar kuru pasludināts SIA „Topo centrs" maksātnespējas process, un administratores sagatavoto pārskatu.

Taču ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2009.gada 25.marta lēmumu jau atzīts, ka spriedums, ar kuru pasludināts SIA „Topo centrs" maksātnespējas process, nepierāda UAB n/a prasījuma pret parādnieci pamatotību (*sk. lietas 158.lpp.).* Savukārt attiecībā par pārskatu prasītājas pārstāve paskaidrojusi, ka pārskats sastādīts pēc parādnieces sniegtajiem datiem, kurus administratore

neatzīst, jo tie neatspoguļo patiesās saistības (*sk. tiesas sēdes protokolu lietas 160.lpp.).* Tiesa šiem apstākļiem nekādu novērtējumu nav devusi.

Tādējādi Civillietu tiesas kolēģija, atzīstot, ka MSIA „Topo centrs" prasījums dzēsts ar ieskaitu, pēc būtības nav atspēkojusi prasītājas izvirzītos iebildumus par UAB n/a prasījuma pastāvēšanu un derīgumu ieskaitam. Līdz ar to spriedums neatbilst Civilprocesa likuma 193.panta piektās daļas prasībām.

[6.3] Senāts piekrīt arī kasācijas sūdzības argumentam, ka spriedums ir pretrunīgs attiecībā par konstatētā ieskaita datumu. No sprieduma nav saprotams, vai par tādu uzskatīts 2008.gada 17.septembris, kad automašīnas noņemtas no uzskaites CSDD izvešanai no Latvijas, vai tomēr 2008.gada 6.oktobris, kad, tiesas ieskatā, veikts pušu savstarpējais norēķins. Cita starpā, atbildētājas pārstāve konkrētu ieskaita veikšanas datumu nemaz nav varējusi norādīt. Savukārt, ja pieņemtu par pareizu tiesas konstatēto ieskaita veikšanas datumu 2008.gada 17.septembri, nav izskaidrojams, kādu apsvērumu dēļ tad pirkuma līgumos, kas noslēgti šajā pašā datumā, puses tomēr noteikušas, ka pirkuma maksa pircējai (atbildētājai) jāsamaksā pārdevējai (prasītājai) uz tās norādīto kontu kredītiestādē piecu darba dienu laikā pēc līguma parakstīšanas dienas, neiekļaujot tajos nekādas norādes par ieskaitu.

[6.4] Apkopojot izklāstīto, Senāts atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 8.februāra spriedumu nevar atzīt par likumīgu un pamatotu, tāpēc tas atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 2.punktu, Senāts

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 8.februāra spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore *(paraksts)* A.Vītola

Senatore *(paraksts)* V.Cīrule

Senators *(paraksts)* V.Jonikāns

NORAKSTS PAREIZS

Senatore A.Vītola

Rīgā 2013.gada 29.novembrī